

LEZGİ HALK MASALLARI -1-

KAPLANIN ÇİFTÇİDEN ALDIĞI DERS

Köylüler, orman kenarındaki tarlayı sürüyorlardı. Toprak verimliydi, bol mahsul veriyordu. Civarda bir kaplan peyda oldu. O, ağaçların arasından çıkıyor, önüne geleni parçalıyordu. Halk korku içindeydi. Babayiğit gençler bu vahşi hayvanın üstüne gönderildi. Hiçbiri onunla baş edemedi.

-Demek oluyor ki, biz bu beladan başımızı kurtaramayacağız, diye düşünmeye başladı herkes. Tarlalar terk edildi. Ölmektense aç kalmak iyiydi. Fakat içlerinden biri öyle düşünmüyordu.

-Durun! dedi. Durun, ben o canavara dersini vereceğim. Bu cesur adam iki öküzünü çifte koştı. Kedisini de yanına alıp çalışmaya yollandı. Şaşkın komşular, aralarında fısıldaşıyorlardı.

-Gördünüz mü şu adamı, onun aklı başında değil. Hayatını nasıl da hiçe sayıyor.

-Kahramanımız, çevresindekilerin konuştuklarına aldırıyordu. Tarlaya öküzlerini sürüp dinlensinler diye birini çiftten açtı. Niyeti biraz soluklanmaktı. Sıra ikinci öküzdeyken kaplan ormandan çıktı. Başını kaldırıp homurdandı. Bıyıklarını titretti. Serbest kalan öküz oradan kaçtı. Kedi, kaplanın önüne çıktı. Kaplan hayretle,

-Sen de kimsin? dedi.

-Kedi, ağırdan alarak cevap verdi.

-Ben senin kız kardeşinin oğluyum, sen de benim dayım oluyorsun.

Kaplan, kediyi süzüp

-Doğru sen bizim tayfadansın, bu belli oluyor. Gözlerin, kulakların, tırnakların, bıyıkların, kuyruğun tıpa tıp bizim cinse benziyor. Fakat söyler misin, sen niçin bu kadar ufaksın?

-Bu şu nedenledir ki, beni insan ele geçirmiştir. Onun eline geçersen sen de benim gibi küçülürsün.

-Yani diyorsun ki, o dediğin her kim ise çok güçlüdür, diye kaplan burnunu çekti. Ondan korkmuyorum. Ben şimdi bu adamı da öküzünü de yiyeceğim.

-Git bakalım, git de boyunun ölçüsünü al.

Kaplan, adamın üstüne atılıp güreledi.

-Ey insan sen benim yeğenimi ne hâle getirdin? Ben sana bunun hesabını şimdi soracağım.

-Kudretli hayvan, dedi cesur çiftçi. Görüyorum ki seni çok öfkelenirmişim. Bak, aslında ben senin avın çok olsun isterim.

Kaplan merakını saklayamadı.

-Bu nasıl olacak?

-Benim iki öküzümden biri seni gördüğünde kaçtı. Sen buradakine göz kulak ol, ben diğerini bulup getireyim. Sen ikisini, hatta beni de birlikte yersin.

-Ben buradaki öküze nasıl söz dinletirim, bunu yapamam ki.

-Gel, seni boyunduruğa bağlayayım, o vakit bunu başarırısın.

Kaplan teklifi kabul etti. Başını boyunduruktan geçirince çiftçi kayışları sıktı. Kaplana kamçı ile vurup her defasında

-Çabuk, şu toprağı sürelim. Kaplan çırpındı, fakat yakasını kurtaramıyordu. Öküze uyup o da var gücüyle asıldı işine.

Çiftçi, arada bir

-Çabuk, diye bağıırıyordu. Sakın çizgiden çıkma!

Böylece onlar tarlanın yarısını sürdüler. Kedi, kaplanın yanında yürüyor, onu izliyordu. Kaplan

-Baksana yeğen, senin sahibin beni ne zaman bırakacak?

-O seni ihtimaldir ki, benim gibi küçüldükten sonra bırakır.

-Ben zaten iki misli küçüldüm şu ana kadar. Eğer bu iş akşama kadar devam ederse ben senden de ufacak olurum.

Başını eğdi kaplan. Boyunduruğu itmeye devam etti. Akşam olmuştu. Çiftçi boyunduruğu açıp onu bıraktı.

-Şimdi def ol buradan. Bir daha da gözüme gözükme. Yoksa seni üç gün üç gece aralıksız koşarım çifte. Kaplan serbest kalır kalmaz ayaklarını güçlükle sürüyerek ormana yöneldi. Ağacın altına uzandığında dili bir karış dışarıdaydı. Kargalar kaplanın öldüğünü sanıp onu gagalamaya başladılar. Kaplan güçlükle kuyruğunu savurup onları kovdu.

Ondan sonra kaplan hiçbir zaman tarlaya yaklaşmadı. Başka hayvanlara da diyordu ki,

-İnsandan uzak durun. o bizim kadar güçlü olmasa da akıllıdır. İnsanı mağlup etmeye bizim gücümüz yetmez.

Aslından Azerbaycan Türkçesine
Türkiye Türkçesine

Natiq Sefiyev;
Abdullah Kubalı tarafından çevrildi.

Tasarımcı
Engin
051 421 71 34 48 98

iletişim : kimgazetesi.com

AYLIK BÜLTEN YAYIMI İÇİN HAZIRLANMIŞTIR. PARAYLA SATILMAZ.

ALBANYA'DA MESLEK ÇEŞİTLERİ

Albanya'da çiftçilik, hayvancılık, bağcılık-bostancılık, balıkçılık yanında çeşitli sanatkârlık dalları da görülmüdü. Araştırmamıza konu olan çömlekçilik ve metal işlerine ek olarak cam istihali hakkında çeşitli bilgiler elde ettik. Geriye kalan sahalarda sınırlı da olsa bilgi ve veriler mevcuttur.

Kazılarda çömlek ocağının ve çok miktarda kil kapların bulunması şunu kanıtıyor ki, bölgede saksı üretimi yaygındır. Bu türde materyaller **Mollaisaqlı, Mingëcevir, Qebele** ve **Nüydi'**deki kalıntılarda büyük ölçüde elde edilmişti. Albanya' da çömlekçilikte karmaşık usuller uygulanmış ve bu iş bir sektör olarak önemsenmiştir.

Metal işçiliği Alban halklarının hayatında önemli rol oynuyordu. Bakır filizi çıkarılan kadim maden ocaklarının bulunması, kazılarda çok metal ürünlerine rastlanması kanıtıyor ki, ilkel iş araç- gereçleri, silahlar ve süs eşyaları yüksek sanatkârlık düzeyinde idi. Bölgede metal dövme, metalde nakış ve kalıplara metal dökümü yaygındı. Tunç, gümüş, altın eşyalar ustaların kuyumculuk sanatındaki tekniklerini etrafıca incelemeye imkân sağlıyor. Diğer sanat dalları da gelişmişti. Yaşayış merkezlerinden, mezarlıklardan elde edilmiş ziynetler Albanların kuyumculuğu hakkında hayli bilgi edinmemizi sağlıyor. 2. Asır Roma tarihçisi **Appian**, Kakasya ırmaklarının çoğunda küçük tanecikler şeklinde altın olduğunu kaydetmiştir. Bunlardan kişisel ve sosyal amaçlı mühürler hazırlanmıştır.

Albanya'da cam üretimi gibi nispeten ince ve karmaşık sanat sahasının varlığı hakkında arkeolojik verilerin incelenmesi fikir yürütmemize imkân veriyor. Kazılarda cam kaplarla birlikte yerli üretim örnekleri de bulunmuştur. Cam kaplar Albanya'ya hem ticari ilişkiler aracılığıyla ülke dışından getirilmiş, hem de yerli sanatkârlar tarafından üretilmiştir. Bazılarının istihsalinde yerli formların uygulanmasına paralel olarak Yakın Doğu cam işçiliği elementlerinin varlığı da biliniyor. Albanya'da cam sanayinde, yerli kil kap üretiminin bazı tekniklerinin tatbiki sonucunda tarz ve usuller de olgunlaşmıştır. Alban arazisinde camcılık, bu başlık altında ustalıkla sunulmuş saksı, kadeh, parfüm şişesi vb. başta olmak üzere yer altı kabirleri ve ahşap mezarlarda ele geçirilmiştir. Sosyal yaşamda camdan yapma kap kakac kullanılırdı. Defin törenlerinde yararlanılan gerekli kokular, yağlar şişelerde saklanırdı. **K. V. Trever**'in düşüncesine göre bu bölgede tespit edilmiş bazı cam eşyaların yerli mi yoksa Suriye veya Küçük Asya vilayetlerinden mi getirilmiş olduğunu ileri sürmek bugün için güçtür.

Bilindiği gibi dokumacılık da en eski dönemlerden beri insan hayatında yer tutmuştur. 2-3. Yüzyıllarda yaşamış **Klavdi Elia**'nın verdiği bilgilerden Albanya'da üretilmiş yünün diğer ülkelere satıldığı malum olmaktadır. O der ki, Burada deve çoktur ve bunlar yumuşak yünle örtülmüştür. Onların yünü çok zariftir, yumuşaklığından dolayı, **Milet**'tekinden aşağı kalmaz.

Dokumacılığın gelişmesi bir dizi küçük mesleklerin de ortaya çıkmasını ve onunla paralel yükselmesini hazırladı. Bunlardan ilk akla geleni boyacılıktır. Üretilen bezi, lifi, ipliği, giysiye çeşitli bitkilerin kök, gövde, kabuk ve çiçeğinden, diğer materyallerden değişik tekniklerle ele geçirilmiş tür tür renklere boyama sahası doğmuştur. Demektir ki dokumacılar çeşitli hammaddeler temin ediyorlardı.

Devam edecek.

Feride Aliyeva

Azerbaycan Millî İlimler Akademisi Tarih Enstitüsü

DAĞISTAN HALK İNANÇLARI -3-

Avar ve Kumuklarda köpeğin kurt gibi uluması, ölüm haberi olarak algılanır. Keza baykuşun konduğu damdaki evden bir ölünün çıkacağına inanılır. Zamansız öten (kışkışan) horozun da uğursuzluk getireceğine inanır ve felaketi önlemek için onu keserler.

Avarlarda ölümü haber verecek kimse, papağını ön tarafa düşürür, yüzünü yere eğerek yavaş yavaş yürür. Böyle davranan kişilerin ölüm habercisi oldukları bilinir. Dağlılarda ölünün üçü, yedisi, yirmisi, kırkı, elli ikisi, sene-i devriyesi anılır. Ancak bu uygulamalar bilhassa Avarlarda bölgelere göre değişiktir. Avar ve Kumuklarda ölü helvası daha mevta defnedilmeden kavrulur, defnedilinceye kadar dağıtılır.

Mezarlıklarda Kur'an okutulan özel çardaklar kurulur. Köylerde aynı amaçla seyyar çardaklar kullanılır. Avarlarda bu çardaklar mezarın başına taşınır, orada üç gün üç gece Kur'an okunur. Kumukların meskûn olduğu Türk Hazar İmparatorluğu'nun başkenti Targu'da ölü evinde Kumuklar yedi gün yedi gece Kur'an okurlar. Kumuklarda yas evindeki ağıt yakan kadına **laylatıcı** veya zikra (**zikirci**) denir. Kumuklarda yakınları cenaze evinin önünde birkaç gün gece-gündüz nöbet tutarlar.

Dağıstan'dan Hacca hâlâ yürüyerek gidilebilmektedir. Böylece haccın daha makbul olacağına inanılır. Anadolu'da camiye yürüyerek gelmesi sırasında atılan adımların sayısı kadar hayır işlendiği inancı vardır. Türk dünyasının birçok yerinde yatırların bulunduğu bazı tepelere yürüyerek çıkmak makbul sayılır. Çıplak ayakla çıkanlar da olur. Cenazeyi duyurmak için süvari, atından iner, duyuru yapacağı eve yürüyerek gider. Bazı yörelerde mezarlık ve türbe önünden geçen süvari atından iner, atı arkasına alır.

Avar ve Kumuklarda başlık parası, çehiz gibi uygulamalar da vardır.

Kumuklarda bir kimse kan davalı ise Avar'a, Avarlardan bir kimse kan davalı ise Kumuk aileye sığınır. Atalık, yani çocuğun başka bir aileye verilerek yetiştirilmesini sağlamak geleneği yaygındır. Bu uygulama 18-19 yaşına gelinceye kadar devam eder, atalık olarak verilmiş gençlerin yeni aile tarafından evlendirildikleri de olur. Bu âdetler köy-şehir, eski-yeni olarak farklılık gösterebilmektedir.

Kan davasında katil, öldürdüğüünün evinin eşğine gider, orada ölen şahıs ve yaslı aile için dua eder. Sonra katilin ailesinin bütün erkekleri suçlu ile birlikte maktulün mezarına giderler. Başları açık ve önlerine eğiktir. Katilin ailesi, öldürülen kimsenin ailesine bazı tazminatlar öder ve uzun süre saygıda kusur etmez. Ayrıca bazı yörelerde cinayet işleyen şahıs, boynuna kefen alır, öldürdüğü şahsının ailesindeki en büyük zatın evine gider. Katile ailesinin en büyüğü eşlik eder. **İsterseniz affedin, isterseniz bağışlamayın** der. Kapısına gelineen yaşlı şahıs katilin başını okşar, aileler arasında barış sağlamak, barışı pekiştirmek için evlilikler yapılır.

TABASARANLAR

Dağıstan'da Tabasaranlar merkez **Haçni** kasabasında yaşayan Müslüman bir halktır. Türkçe ve Tabasaranca konuşurlar. Bölgenin yerli halkıdır. Okullarında Türkçe, Tabasaranca ve Rusça öğretilir.

Erkekler için evlenme yaşı on sekiz ve yukarısidir. Tabasaranlarda iki- üç hanımlı evlilikler de görülebilir. Bir Tabasaran erkeğinin beş ile on beş arasında çocuğu olabilir. Kız kaçırma âdeti de vardır. Buna kız çalmak denir. Eş olmak isteyenleri aileler onaylamazsa gençler kaçabilirler. Tabasaranlarda iki kardeşten ölenin dul kalan eşini, diğer kardeş alarak evlenebilir. Kızların görüşünü soran babaların sayısı giderek artmaktadır.

Devam edecek.

Yaşar Kalafat

DAĞISTAN DERNEKLERİ ETKİNLİKLERİ -2-

Temmuz ayının ilk pazarı **Kayalıpınar** pikniği yapıldı. **Yıldızeli** ilçesine bağlı köyde yapılan toplantıya köy dışından katılımlar oldu. Atletizm yarışları pikniğe renk kattı.

YALOVA

Büyük Kafkas Kahramanı **Şeyh Şamil**, doğumunun 222. Yılında / Temmuz 2019'da Yalova Güney köy'de anıldı. Dağıstanlı gazeteci yazar **Muhammed Kebedov**, Yalova valisi **Muammer Erol'u** ziyaret etti. Yalova Dağıstan Dostluk Derneği Derneği yöneticileri **Şahabettin Özden**, **Mehmet Erkin**, **Fahrettin Ataman**, **Ali Avar**kan ve Esadiye köyü muhtarı **Ramazan Aslıyürek** ziyarette hazır bulundu.

Dağıstan ile Türkiye arasında kültür ve dostluk bağı kurmak maksadıyla 1991 yılında Yalova Kuzey Kafkas Kültür Derneği folklor ekibinin Dağıstan'a davet edilmesiyle ilk adımlar atılmıştı. Hacı Murat Omarov ve Şeyho Muhammed'in daveti üzerine altı gösteri yapan Yalova ekibi büyük beğeni topladı. 1992'de Dağıstan'ın başkenti Mahaçkale ile Yalova kardeş şehir oldu. Aynı yıl Dağıstan' da ilk defa **Kongres** adı altında bir toplantı yapıldı. Amaç farklı ülkelerde yaşayan Dağıstanlıları birbirleriyle tanıştırmaktı. Türkiye'yi temsilen 25-30 kişilik grup bu toplantıya iştirak etti. 1993'te Dağıstan'daki Vatan Derneği ile Yalova Kuzey Kafkas Kültür Derneği arasında karşılıklı onar çocuğun on beşer günlük tatil yapmasının sağlanması konusunda yapılan anlaşmanın şartları gerçekleştirildi. 1997'de davet üzerine Şahabettin Özden başkanlığında Yalova Dağıstan Kültür Derneği mensupları, İmam Şamil'in 200. Doğum yılı kutlamalarına katıldılar. 2019 başlarında öğrenci ve öğretmenlerinden oluşan bir grup Türkiye'de ağırlandı.

Sivas **Kayalıpınar**, **Fındıcak** köylerinin düzenlediği köy düğünlerine Yalova Dağıstan Kültür Derneğinden temsilciler de katıldı.

Yalova Dağıstan Dostluk Derneği, tüm bunların dışında Dağıstan Dergisi çıkarak camianın nabzını tutmakta, Televizyon yayınlarında talihsiz ve gerçek dışı satışmalara karşı protesto toplantıları düzenleyerek Dağıstanlı kimliğini korumaya çalışmaktadır. Tüm dernekler geleneksel iftar yemekleri mevlüt vb. etkinlikler düzenleyerek üyelerinin bir araya gelmesini sağlamaktadır.

DAĞISTAN GEZİSİ

Balıkesir'den başkan **Osman Göçmez**, **Niyazi Şalk**; Bursa'dan başkan **Ramazan Kor**, **Yaşar Sabri Dönder**, **Hüseyin Ünal**; Bergama'dan İzmir derneği başkan yardımcısı **Aydın Demir** 24-26 Eylül tarihleri arasında düzenlenen Mahaçkale Kaspi 2019 Formuna katılmak üzere Türkiye'den yola çıktılar. Grozni hava limanında sona eren yolculuk sonrası, iki buçuk saatlik otomobil yolculuğu ile Mahaçkale'ye, oradan Kaspi şehrindeki otele vardılar. Gençlik toplantısı muhtevası ile düzenlenen toplantı öncesi **Lezgi Gazeti'**ne davetli olan konuklar röportajlarında Türkiye'deki dernek faaliyetlerinden söz ettiler. Sonrasında formu izleyen konuklar Dağıstan Cumhurbaşkanı ve bakanlar tarafından ağırlandı. 25 Eylül'de formun sona ermesi sonrası Derbent'e geçtiler.

26 Eylülde Derbent'te Avrupa İslam Birliği Konferansına katılan konuklar, Uluslararası İş Birliği Platformu Başkanı **Cengiz Özgenci** ve İTÜ'den **Prof Malik Kerimov** ile de görüştüler.

27 Eylülde Cuma namazını takiben **Nomakayan** köyünde picek ziyafeti ile ağırlandılar. Kasımkent'e doğru yola çıkıp Belediye Başkanlığı ve Millî Politikalar Bakanlığını yürüten yetkili tarafından karşılandılar. Plaketlerin karşılıklı takdimi sonrası şehirdeki müze ziyaret edildi. **Siyi Makar** köyü okulunda konuklar için etkinlikler düzenlendi.

DİĞER İLLERDEKİ DAĞISTAN DERNEKLERİMİZ

Ankara başta olmak üzere **Kahramanmaraş** ve ulaşamadığımız illerdeki dernek faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olduğumuzda yayınlamaya devam edeceğiz.

Abdullah Kubalı-İZMİR - Kaynak: **Dağıstan Dergisi**

